
Mikrobiologie a molekulární biotechnologie

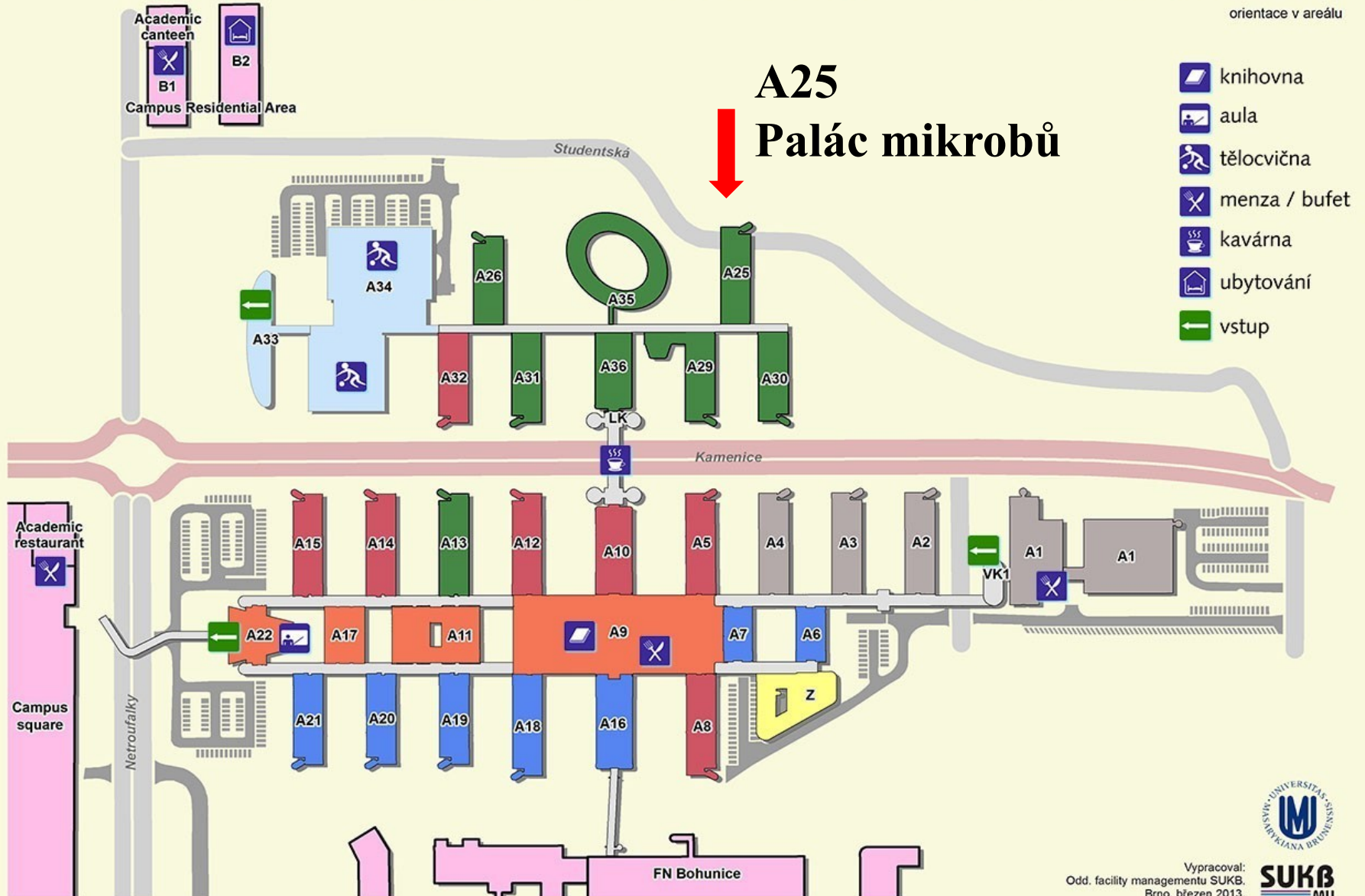
Mikrobiologie

**Co je důležité,
je očím neviditelné**
S. Exupery

UNIVERZITNÍ KAMPUS BOHUNICE - MASARYKOVA UNIVERZITA

orientace v areálu

Vypracoval:
Odd. facility managementu SUKB.
Brno, březen 2013.

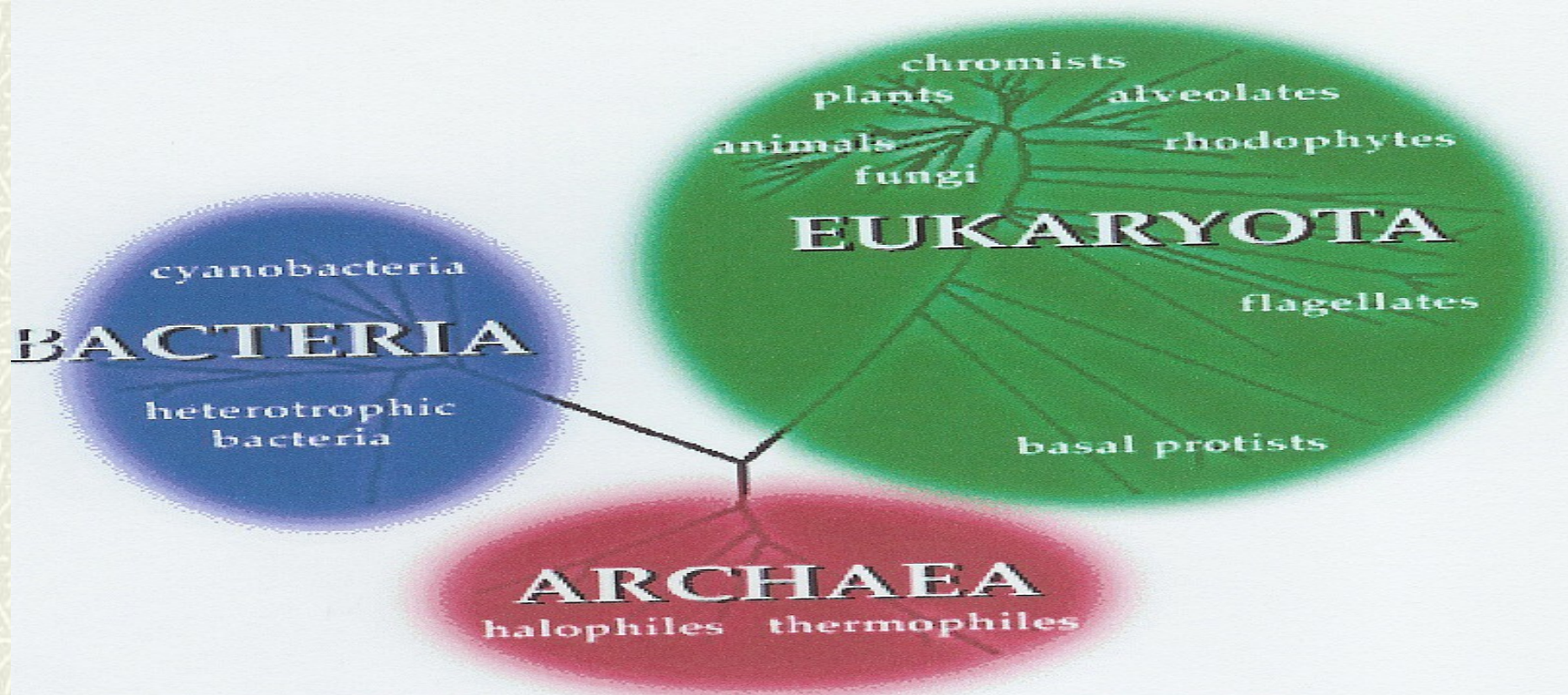
Mikrobi a člověk jsou dvě extrémní formy jedné živé hmoty.

Život na této planetě se obejde bez lidí,
nikoliv však bez mikrobů

(Adolf Branald)

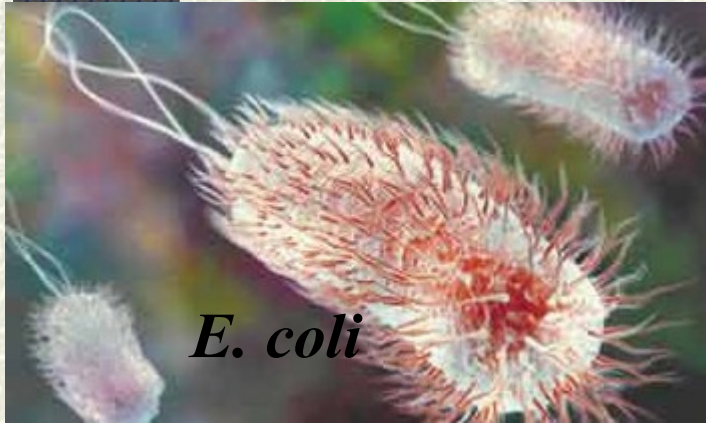

Mikrobiologie

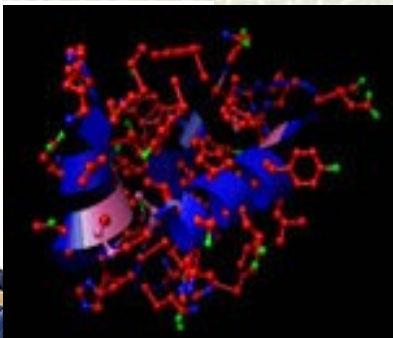

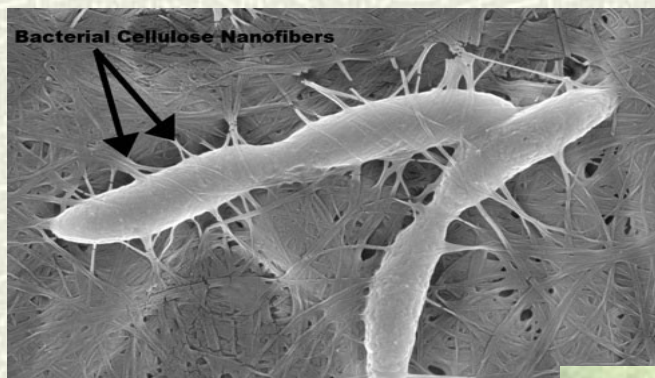
Bakterie

Clostridium

Bakterie

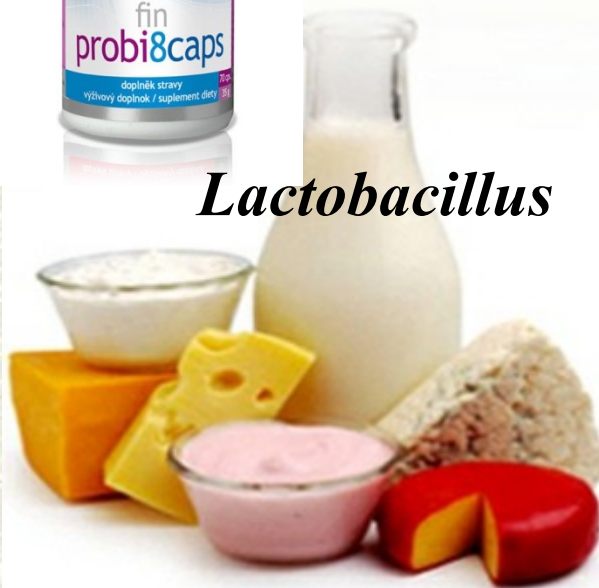

Acetobacter

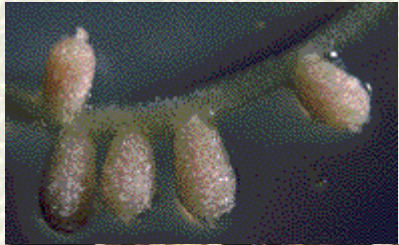
Streptococcus

Lactobacillus

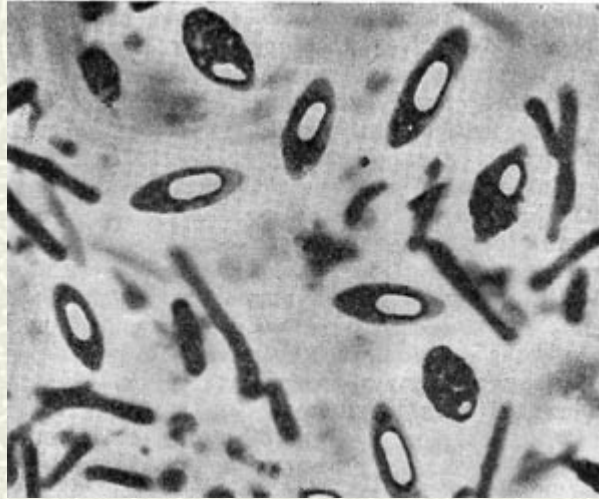

Bakterie

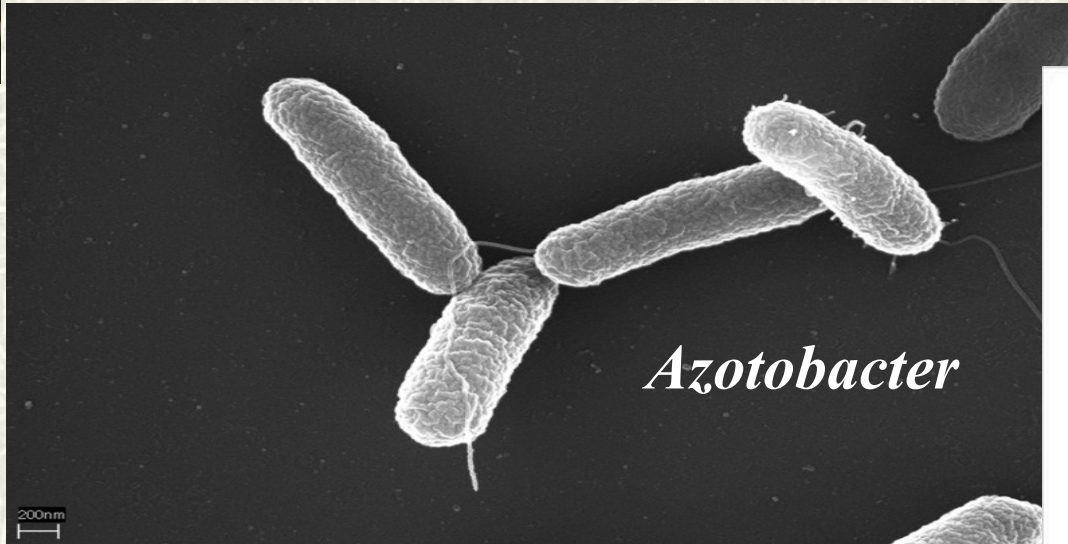

Rhizobium

Clostridium pasteurianum

Fixace
molekulového
dusíku

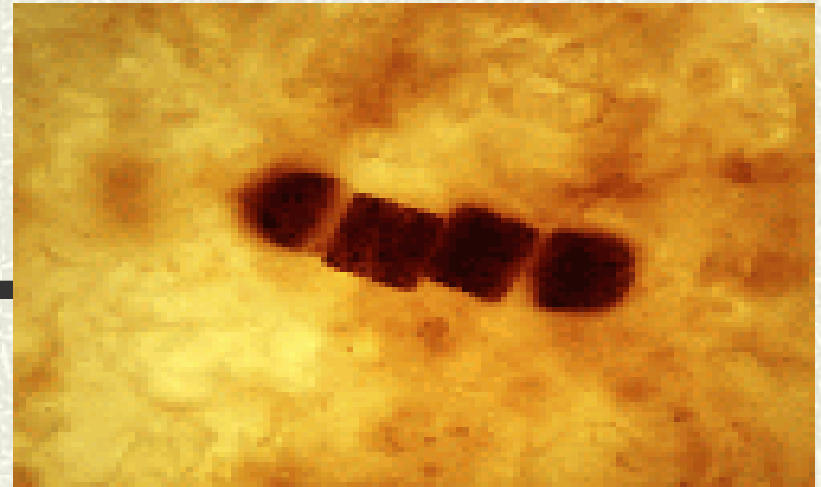

Azotobacter

Cyanobakterie (sinice)

- * **jsou to nejstarší fotosyntetizující organismy 3.5 miliardy let (prekambrium)**
- * **patrně hrály rozhodující úlohu ve vytváření kyslíkaté atmosféry na Zemi**
- * **vzhledem ke své jednoduché stavbě mají obrovskou schopnost přežívat nepříznivé podmínky**
- * **proto se vyskytují v téměř všech biotopech na Zemi, včetně extrémních stanovišť (horké prameny, pouště, polární oblasti atd.)**

Sinice – tvorba stromatolitů

Řez stromatolitem

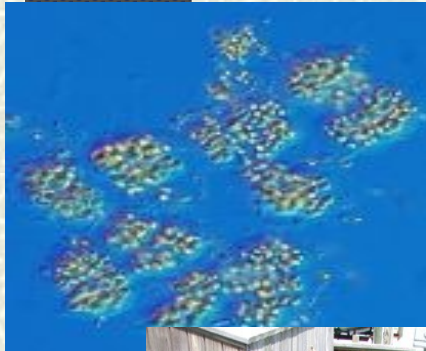
Stromatolity v Hamelin Pond, Shark Bay, Austrálie

Spirulina sp

Oscillatoria (drkalka)

Dihe

Microcystis viridis

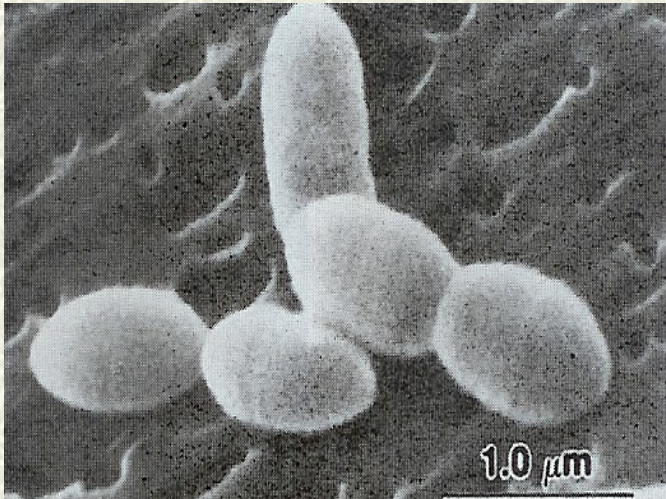
Hepatotoxin - mikrocystin

Kmen *Archaea*

(metanogenní archaea)

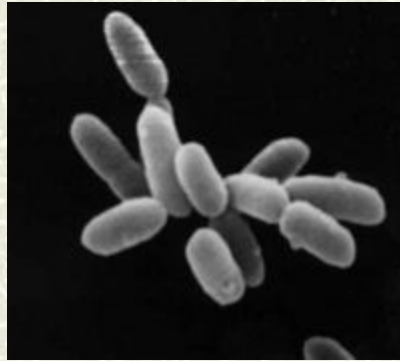
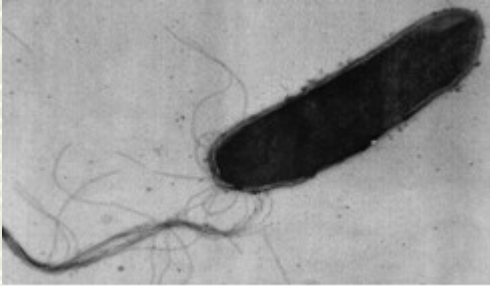
Inumofluorescence

Methanobrevibacterium smithi - tlusté
střevo člověka

M.ruminantium - bachor přežvýkavců,
termity, rýžová pole

Extrémně halofilní archaea

Halobacterium salinum

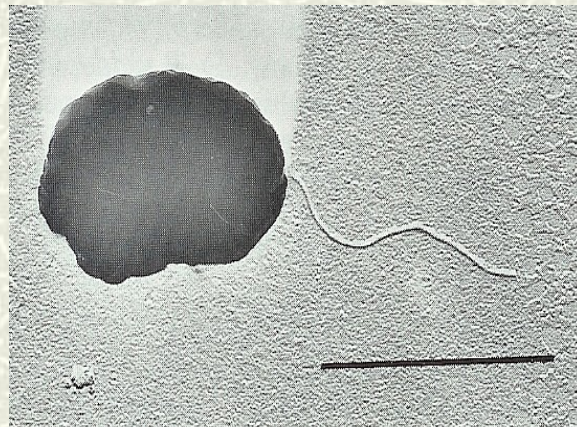
(3,0-5,2M NaCl, 20-55°C)

**Mají silné proteolytické vlastnosti.
Nacházejí se v solných jezerech,
podzemních solných ložiscích,
případně i v solených potravinách.**

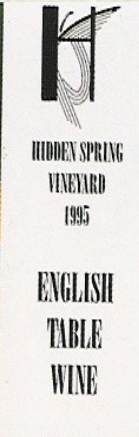
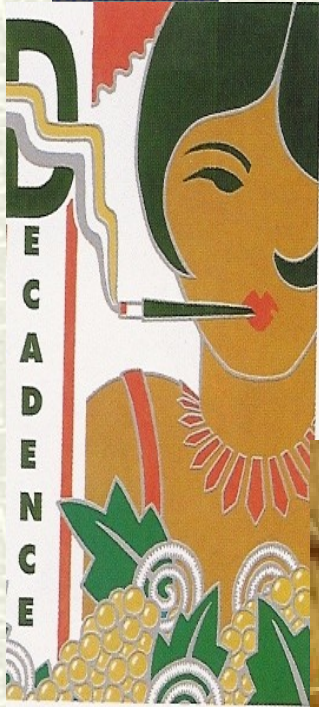
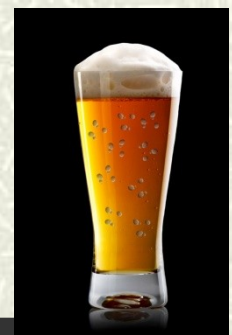
Halobacterium ve slané laguně
(Mexico)

Extrémně termofilní archaea

Thermoplasma acidophilum
(termorezistentní,
acidorezistentní)

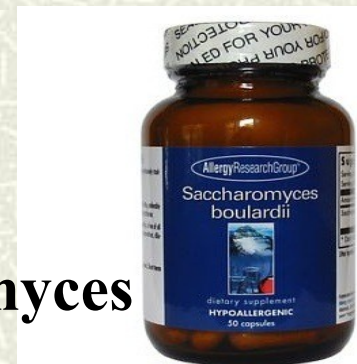
Kvasinky

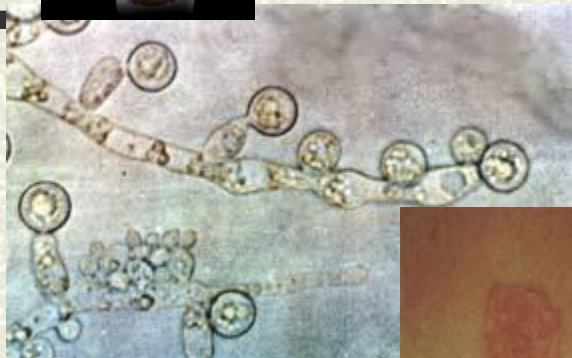
Saccharomyces cerevisiae

Saccharomyces boulardii

Kvasinky

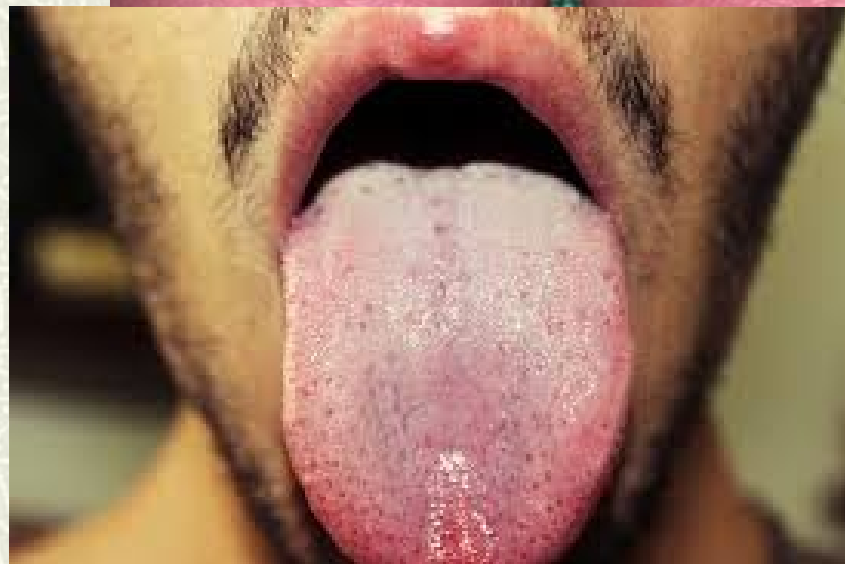
Candida albicans

Candida tropicalis

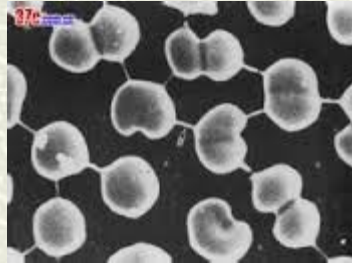
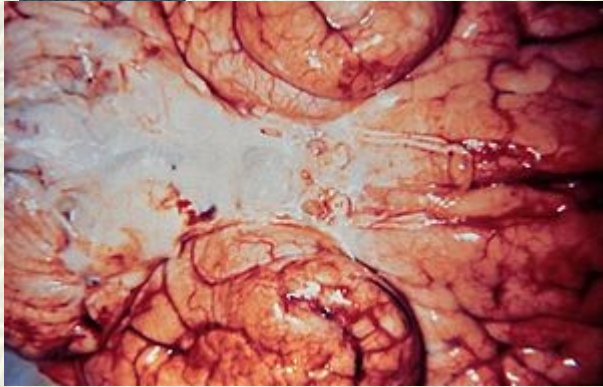

Candida kefir

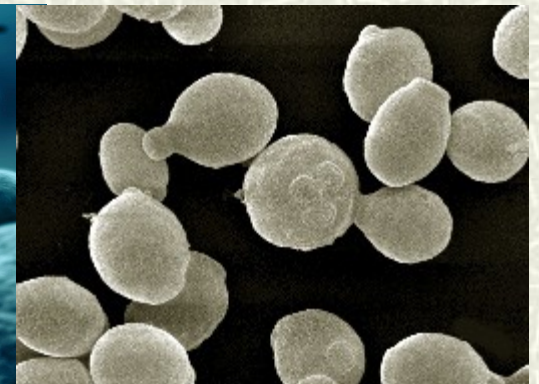
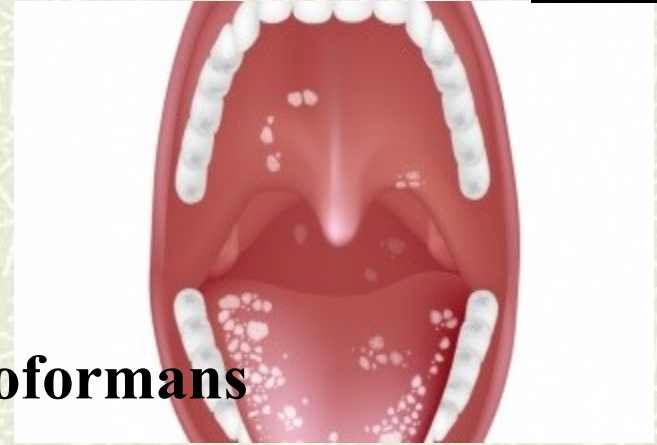

Kvasinky

Cryptococcus neoformans

**Pichia pastoris - metylotrofní,
využití v biotechnologiích**

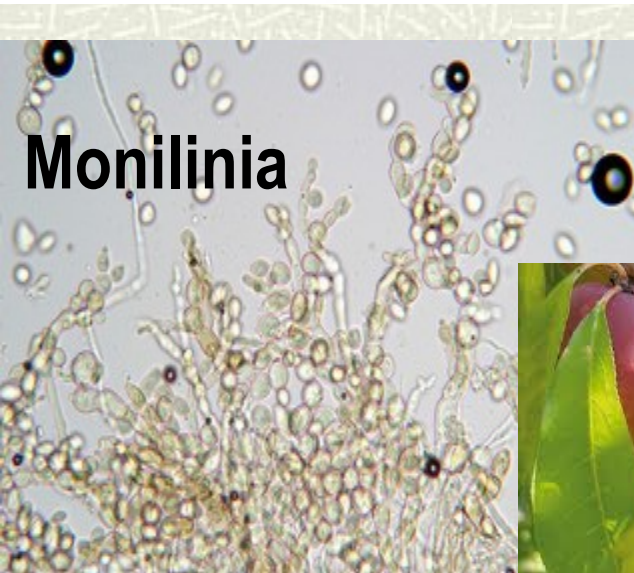
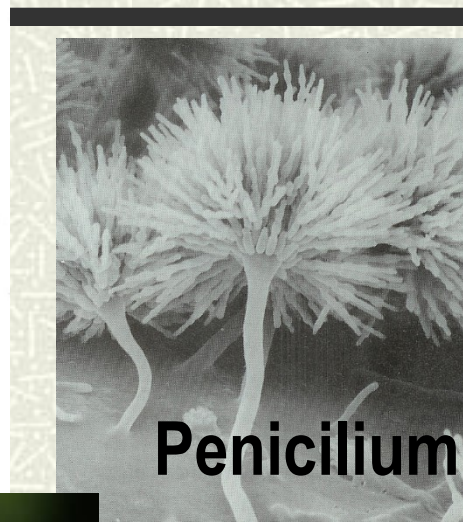

Mikroskopické vláknité houby

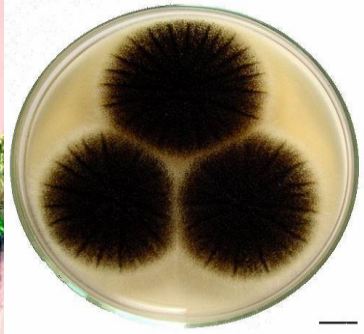
(mikromycety, plísně)

Rhizopus

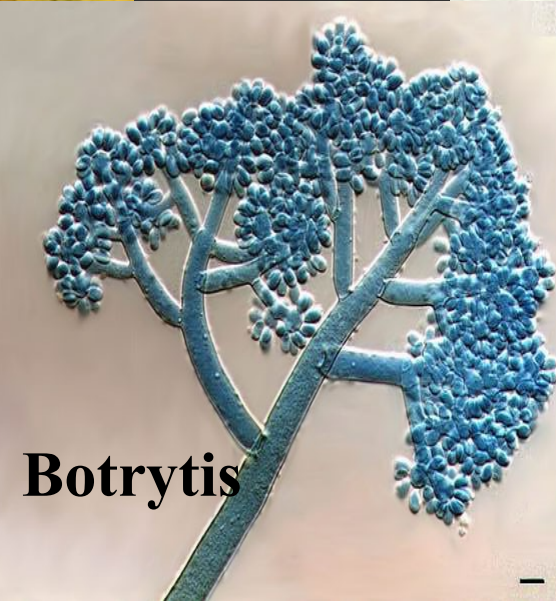

Mikroskopické vláknité houby (mikromycety, plísně)

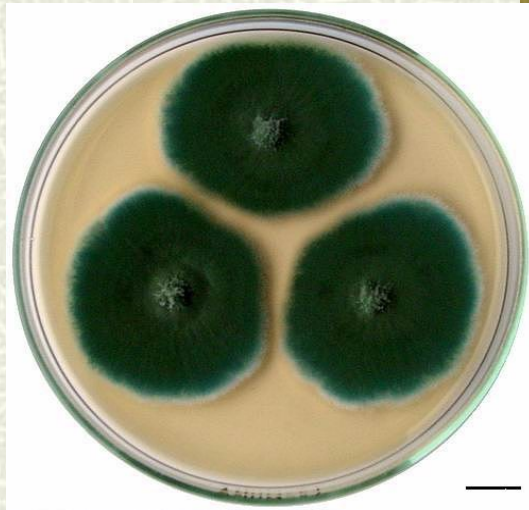

Aspergillus

produkuje ochratoxin A

Botrytis

produkce penicilinu

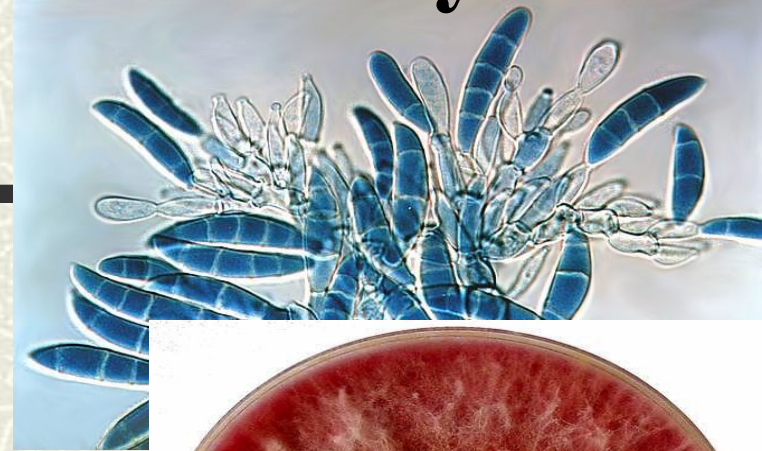
Penicillium

sýry s plísní v těstě

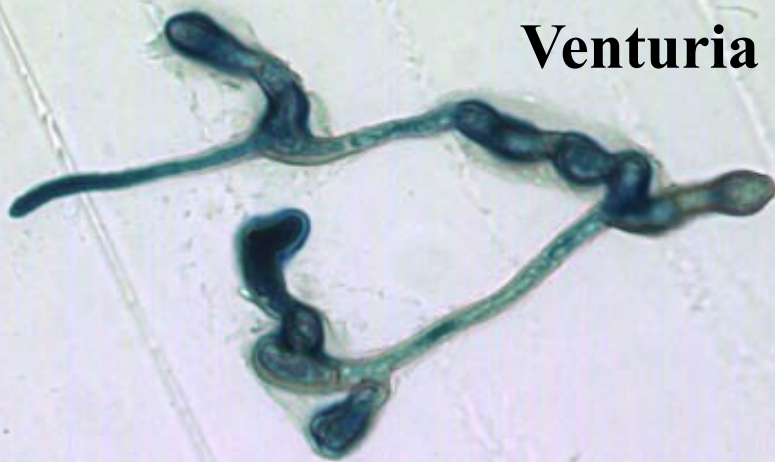

Mikroskopické vláknité houby

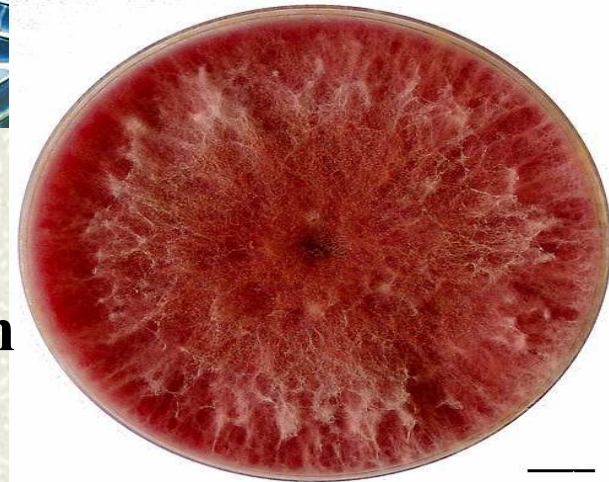
(mikromycety, plísně)

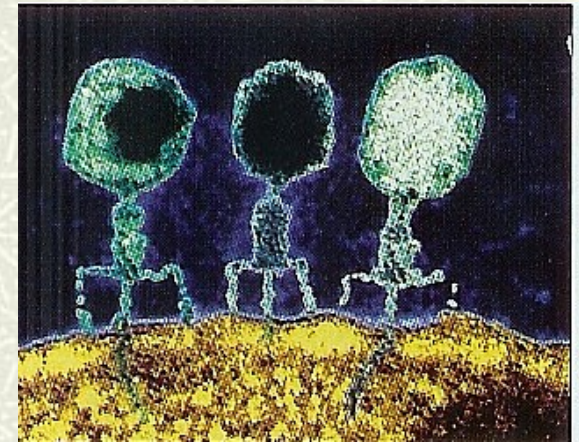
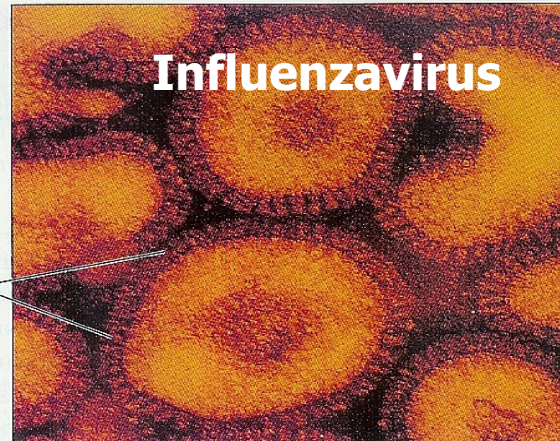
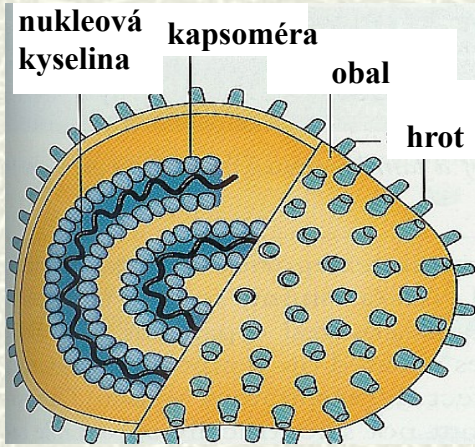
Venturia

Fusarium

Viry

Virus bakterií

nukleová kyselina

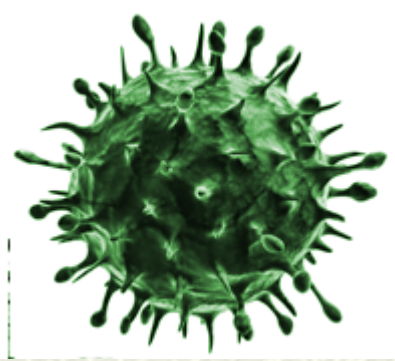
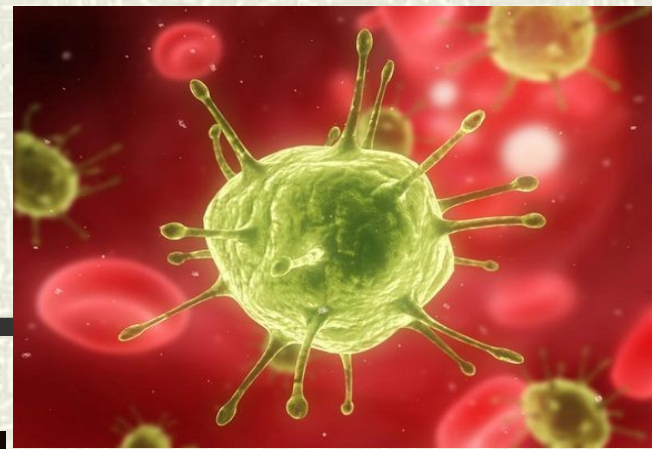
kapsoméra

kapsid

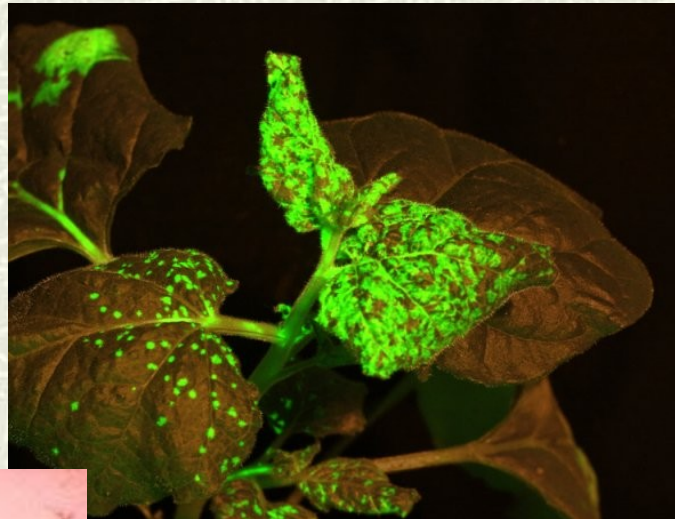

HIV

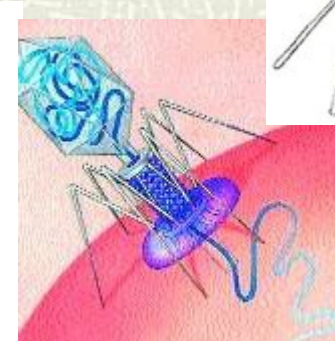
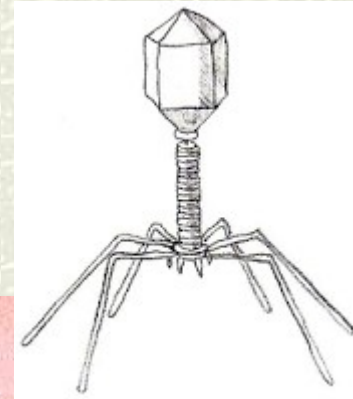
Viry

influenza virus

virus mozaiky tabáku

virus bakterií

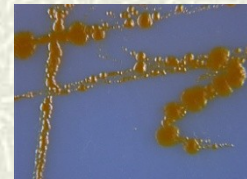
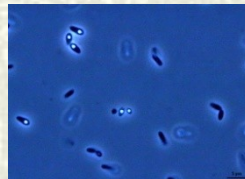
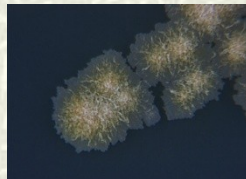

ebola virus

Aktuální mikrobiologická témata

- # prionové choroby
- # virová onemocnění – původci, terapie, profylaxe - HIV, hepatitida B, ptačí chřipka
- # rezistence na antibiotika a epidemiologie multirezistentních kmenů
- # studium genomu a proteomu významných mikroorganismů
- # nové metody identifikace a detekce mikroorganismů

Proč studovat mikrobiologii?

Uplatnění mikrobiologa:

Všude

Proč?

*Mikroorganismy jsou
všudypřítomné*

Proto

i mikrobiolog musí být všude

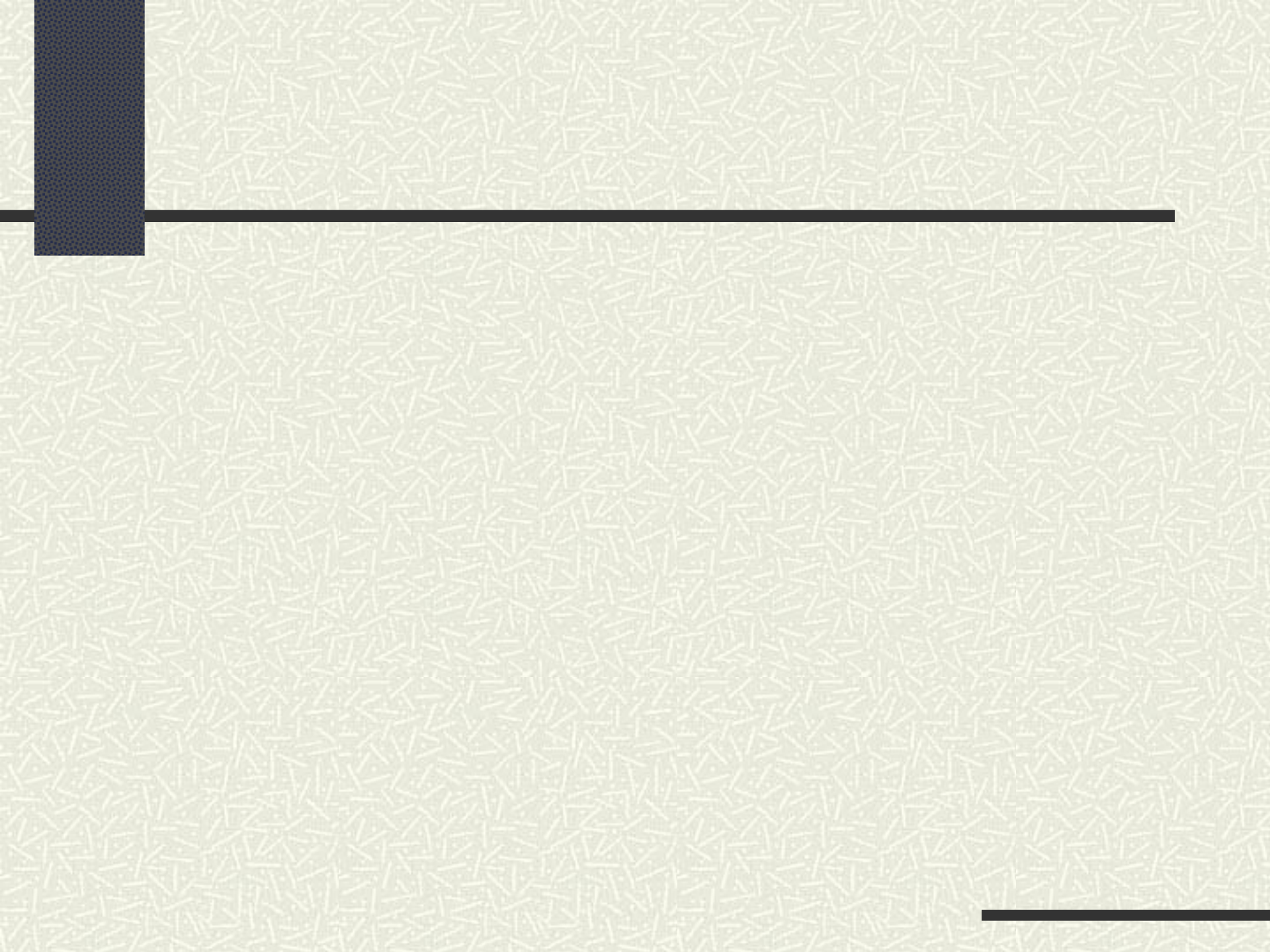

Proč studovat mikrobiologii a molekulární biotechnologii?

- # Velmi atraktivní a užitečný obor
  - # Široké uplatnění v praxi
  - # Studium orientované na praktické dovednosti
  - # Spolupráce s biotechnologickým průmyslem
  - # Podpora studia v zahraničí
  - # Prospěchová stipendia
  - # Modernizované studijní plány
  - # Moderní výukové zázemí
-

Bakalářské studium

II. Ročník

- # Obecná mikrobiologie
  - # Obecná virologie
  - # Biochemie
  - # Molekulární biologie
-

Bakalářské studium

III. Ročník

- # Taxonomie prokaryot
  - # Cytologie a morfologie bakterií
  - # Bioinformatika
  - # Mikroskopické houby
  - # Jak psát bakalářskou práci
  - # Lékařská mykologie
  - # Proteinové inženýrství
-

Bakalářské studium

III. Ročník

- # Speciální metody analýzy mikroorganismů
  - # Seminář z mikrobiologie
  - # Metody molekulární biologie
  - # Bakalářská práce
  - # **Státní bakalářská zkouška (Bc.)**
    - # Obecná biologie
    - # Základy mikrobiologie
-

Magisterské studium

I. Ročník

- # Lékařská mikrobiologie
  - # Fyziologie bakterií
  - # Molekulární biologie prokaryot
  - # Ekologie mikroorganismů
  - # Veterinární mikrobiologie
  - # Molekulární diagnostika mikroorganismů
  - # Základy antimikrobní terapie
  - # Mikrobiální zoonózy a sapronózy
  - # Imunologie
-

Magisterské studium

II. Ročník

- # Technická mikrobiologie
  - # Molekulární biologie virů
  - # Biologie kvasinek
  - # Genové inženýrství
  - # Molekulární biotechnologie
  - # Strukturní biologie
  - # Biologické čištění odpadních vod
-

Magisterské studium

II. Ročník

Diplomová práce

Státní závěrečná zkouška (Mgr.)

Mikrobiologie

Virologie

Molekulární a buněčná biologie

Doktorské studium

- # Doktorské studium je **čtyřleté**
  - # Předměty v doktorském studiu
    - # předměty rozšiřující a prohlubující znalosti širšího vědního oboru
    - # specializované odborné semináře
    - # příprava a pomoc při výuce v bakalářském a magisterském studiu
  - # Příprava dizertační práce (**Ph.D.**)
-

Zaměření studentských prací

- # Genomy a proteomy bakterií
  - # Životní funkce bakterií
  - # Potravinářsky významné bakterie a kvasinky
  - # Biodegradace a sorpce těžkých kovů
  - # Klinická mikrobiologie a virologie
  - # Vývoj enzymů pro biotechnologie
  - # Biosensing a dekontaminace bojových látek
-

Pracoviště pro vypracování prací

- # Ústav experimentální biologie MU
  - # Ústav biochemie MU
  - # Výzkumné centrum pro chemii životního prostředí a ekotoxikologii MU
  - # Mikrobiologický ústav FNUSA
  - # Biofyzikální ústav AV ČR
  - # Výzkumný ústav veterinárního lékařství
  - # Zentiva a.s., Lonza a.s., Baxter a.s., BioVendor a.s., Bioveta a.s., CPN a.s.
-

Příklady témat studentských prací

- Využití mikroorganismů při degradaci škodlivin
  - Možnosti anaerobní degradace ropných uhlovodíků
  - Analýza genomu bakterií mléčného kvašení
  - Sérologické metody při průkazu arbovirů
  - Bakterie asociované se sinicemi vodních květů
  - Využití virů a mikroorganismů jako bioinsekticidů
  - Mikrobiální diverzita v klíšťatech
  - Využití netradičních technologií při výrobě etanolu
-

Uplatnění absolventů

- # Perlmanovy “Zákony aplikované mikrobiologie”
  - # Základní zákony říkají, že
    - **Mikroorganismus** má vždy pravdu
    - **Mikroorganismus** je Tvým přítelem a partnerem
    - **Mikroorganismus** není hloupý
    - **Mikroorganizmy** existovaly a budou existovat stále
    - **Mikroorganizmy** jsou elegantnější, moudřejší a energetičtější než biologové, chemici a inženýři
  - # **Mikroorganizmy** jsou označovány jako “živé továrny na výrobu makromolekul” nebo „bioreaktory”
-

Nové laboratorní zázemí v UKB

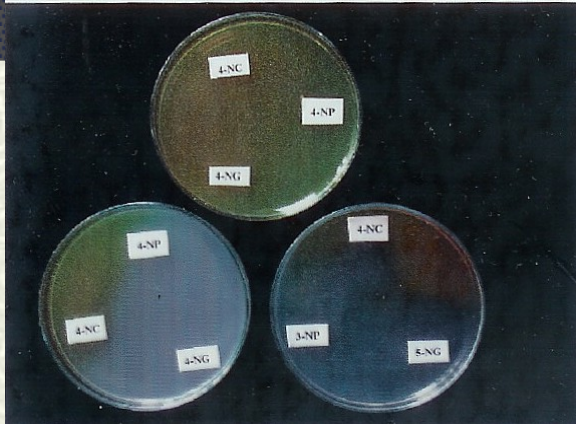

Výzkumné laboratoře

- # Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie
- # Laboratoř zoonotických mikroorganismů
- # Laboratoř anaerobie
- # Laboratoř aplikované mikrobiologie
- # Loschmidtovy laboratoře

Laboratoř environmentální mikrobiologie a biotechnologií

Vyhledávání, charakterizace, popis a využití bakteriálních taxonů s degradačním potenciálem vůči polutantům a jejich biotechnologické využití

Laboratoř environmentální mikrobiologie a biotechnologií

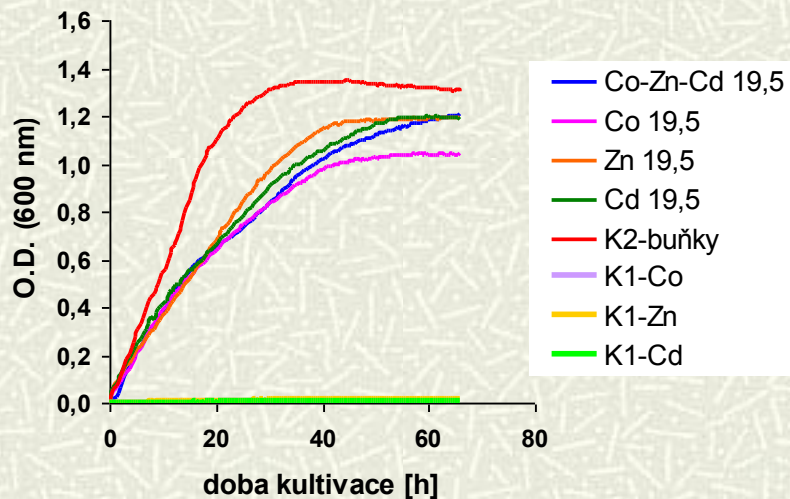

- # Identifikace degradačních bakterií
  - klasickými kultivačními metodami
  - chemotaxonomickými metodami
  - molekulárně biologickými metodami

Laboratoř environmentální mikrobiologie a biotechnologií

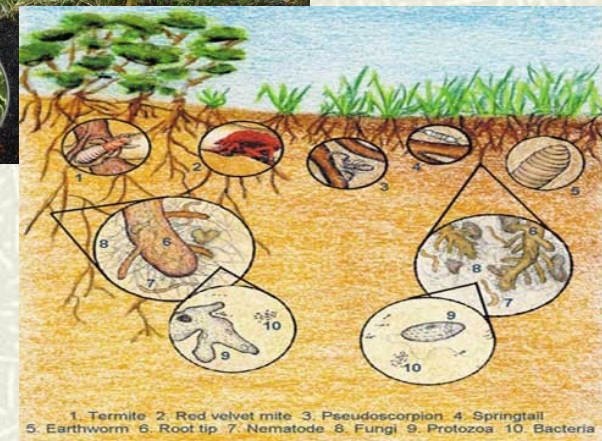
Vliv toxických látek na růst a metabolismus buněk

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

Studium diverzity mikrobiálních společenstev

- biomasa mikroorganismů tvoří až 1/3 celkové biomasy na Zemi
- všudypřítomní
- největší diverzita
- udržení života na Zemi

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

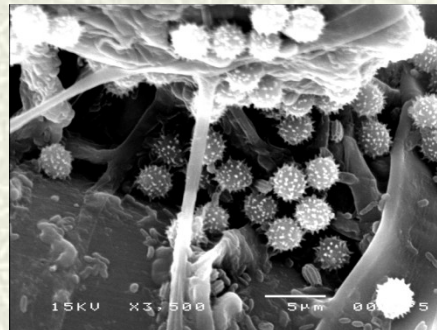
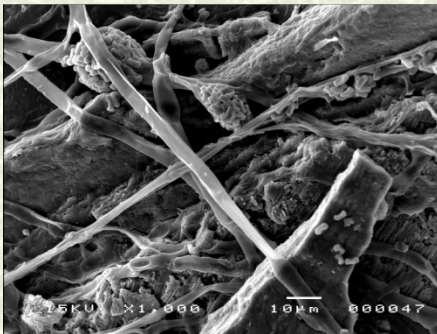

Studium diverzity mikrobiálních společenstev

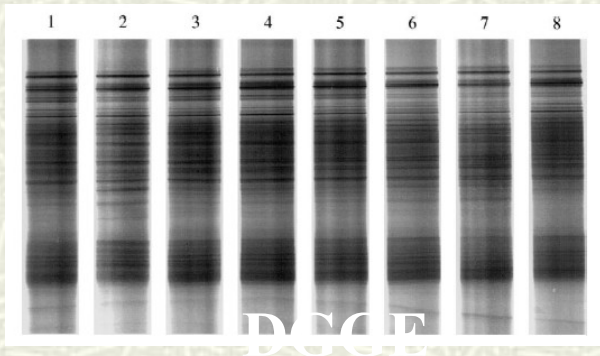
Přímé pozorování

Kultivace

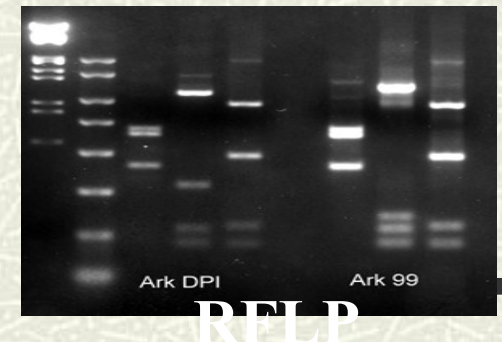

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

- asi 1% organismů lze kultivovat a studovat v laboratoři
- „zbytek“ – studium molekulárními metodami
  - izolace nukleových kyselin a dalších biomarkerů
    - identifikace
    - studium a využití metabolismu
  - fingerprintové metody – DGGE, RFLP, PLFA,.....
    - sledování změn v prostoru, čase (po ošetření,...)
    - zpracování velkého množství vzorků
    - získaná informace podkladem pro další studium

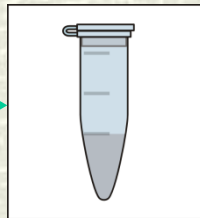

PLFA

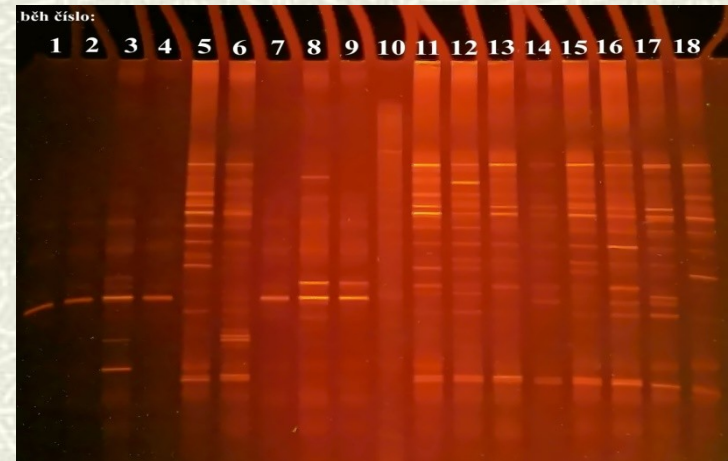

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

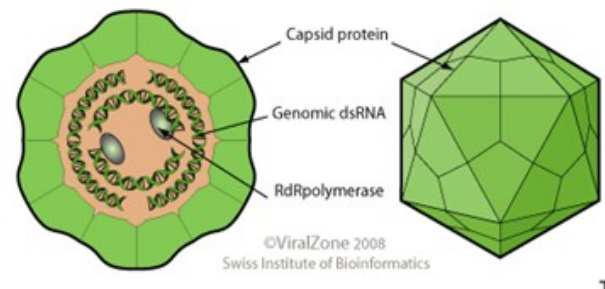
fingerprintové metody – DGGE

- každý běh odpovídá jednomu vzorku
- každý proužek odpovídá jednomu mikroorganismu
- **zobrazeny jsou jen nejpočetnější mikrobi**

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

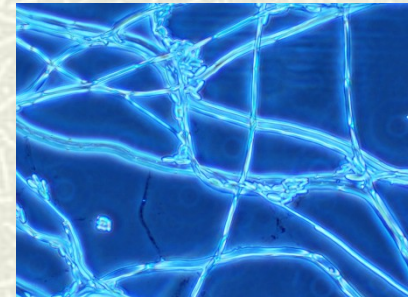
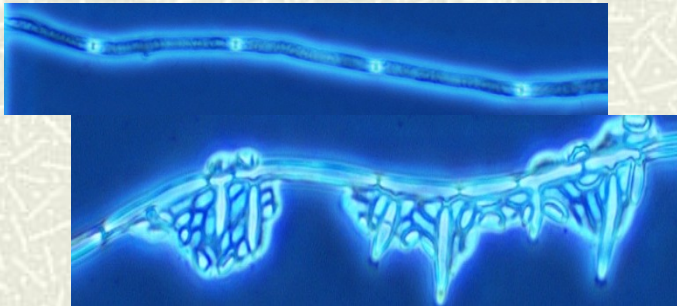
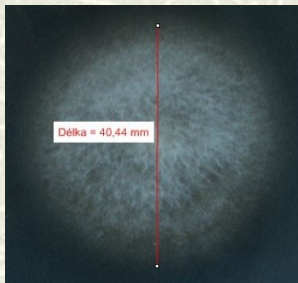
Identifikace dsRNA mykovirů v houbách způsobujících závažná onemocnění rostlin

- popsat vliv viru na fenotyp svého hostitele
- osekvenovat jeho genom a taxonomicky jej zařadit

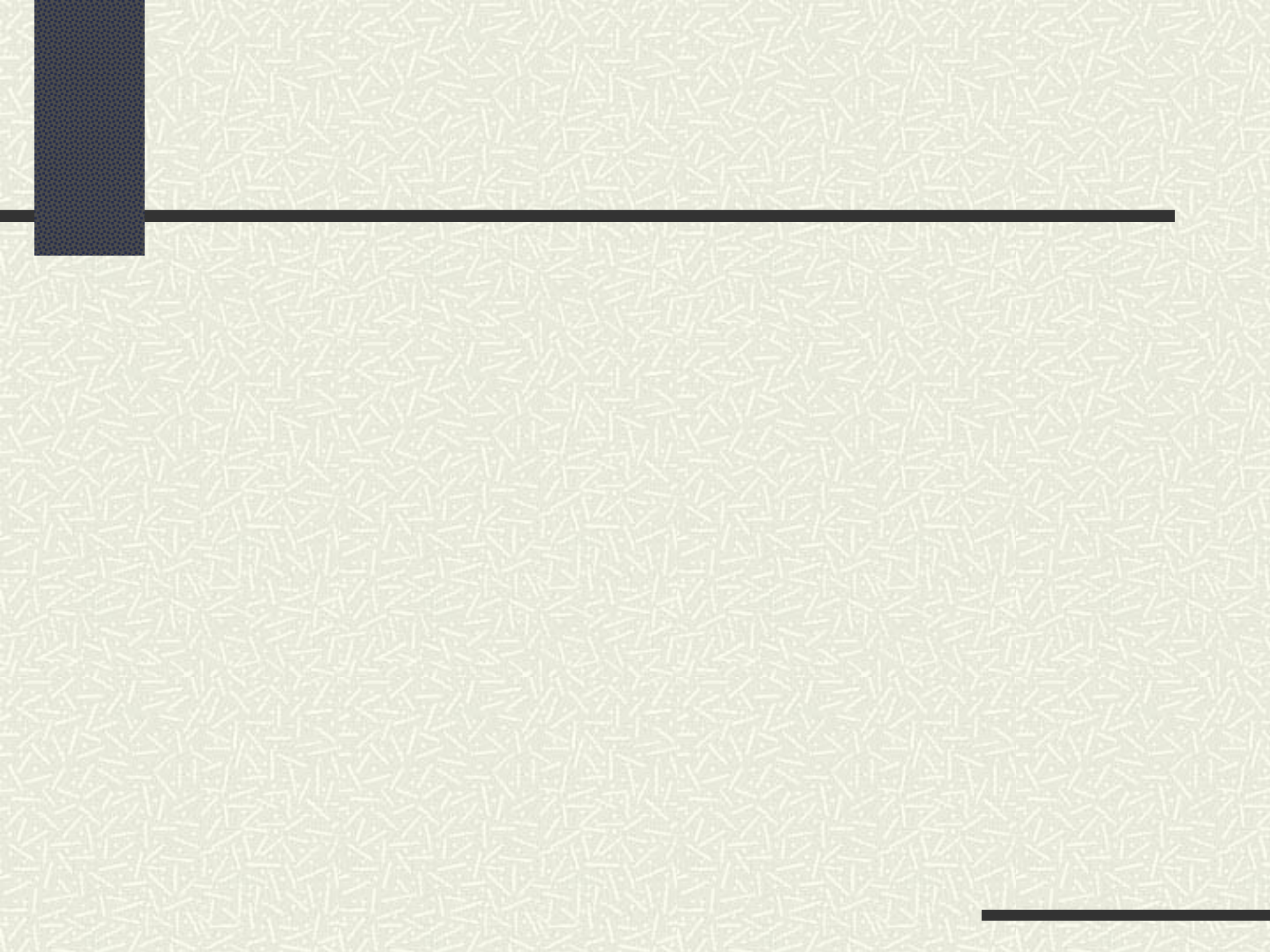

Laboratoř environmentální mikrobiologie a ekologie

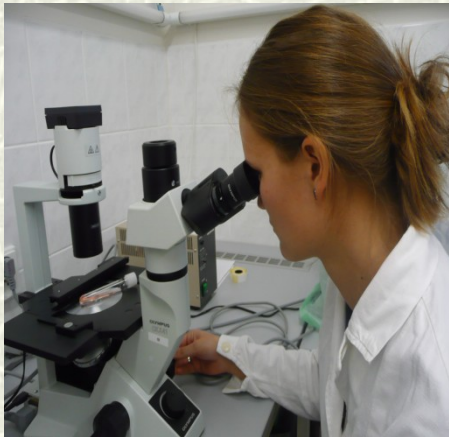
- výskyt dsRNA mykovirů v myceliích *Fusarium oxysporum* na území ČR
- vliv těžkých kovů na myceliární růst mikroskopické houby *Fusarium oxysporum*
- měření přenosu mykovirů uvnitř spór houbového patogena *Hymenoscyphus fraxineus* s využitím lapačů spór a qPCR
- vliv kyseliny salicylové při vzniku a průběhu onemocnění způsobeném patogenem *Plasmodiophora brassicae*

Laboratoř zoonotických mikroorganismů

Zaměření na agens přenášených hematofágními členovci (např. flaviviry West Nile, středoevropské klíšťové encefalitidy, bakterie *Borrelia burgdorferi* a *Anaplasma phagocytophilum* nebo prvoci *Babesia* spp.)

- Výsledky výzkumu napomáhají k lepší prevenci před infekčními onemocněními u obratlovců včetně surveillance vybraných zoonóz

Laboratoř zoonotických mikroorganismů

Laboratoř zoonotických mikroorganismů

práce v terénu

Laboratoř zoonotických mikroorganismů

motto: hledání nových patogenů... (Microbes hunting)

Arboviry:

Flavivirus West Nile-První dokumentovaná epidemie západonilské horečky ve střední Evropě (1997)

Flavivirus Usutu –první izolace a detekce viru u ptáků a v komárech

Bunyavirus Ťahyňa-první izolace viru z krve nemocných dětí

Bunyavirus Bhanja- první izolace viru z klíštěte *Dermacentor marginatus* ve střední Evropě

Orbivirus Tribeč-izolace subtypu viru Tribeč - Brezová z klíštěte *Ixodes ricinus*

Sedlec- objev nového viru (dosud taxonomicky nezařazen) z rákosníka *Acrocephalus scirpaceus*

Bakterie:

Brucella microti- možný nový zoonotický patogen izolovaný z *Microtus arvalis*

Staphylococcus microti – izolovaný z *Microtus arvalis*

"*Candidatus Spiroplasma culicis*"- spirochéta izolovaná z komára *Culex pipiens*

***Enterococcus* sp.** – izolovaný z komára *Aedes vexans*

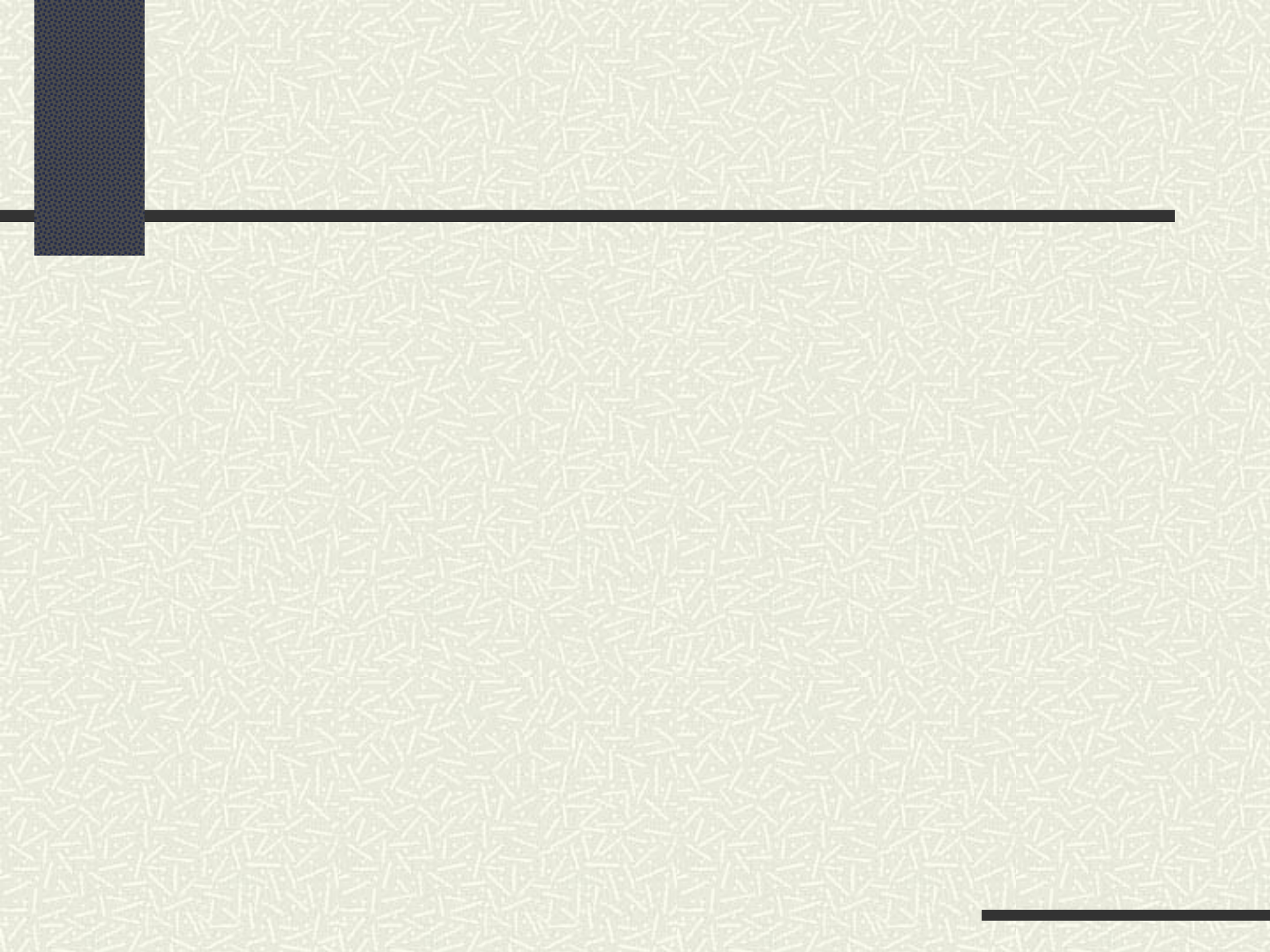
Houby:

Adiosporomykóza drobných hlodavců

Protozoa:

Babesia microti a ***Babesia* sp. EU1** v klíštětech *I. ricinus*

Hepatozoon canis v klíštětech *I. ricinus*

Laboratoř anaerobie

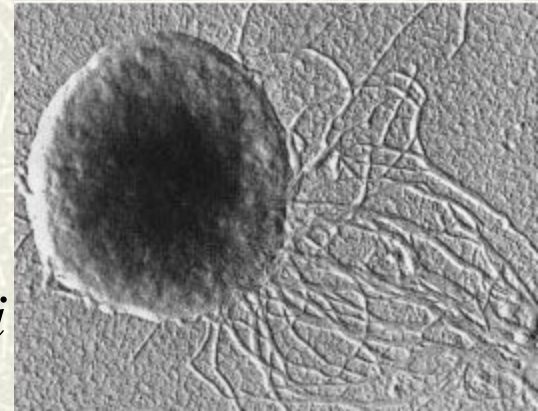
Cíle výzkumu:

Metanogenní Archaea – striktně anaerobní

Výzkum složení společenstev v různých ekologických nikách:

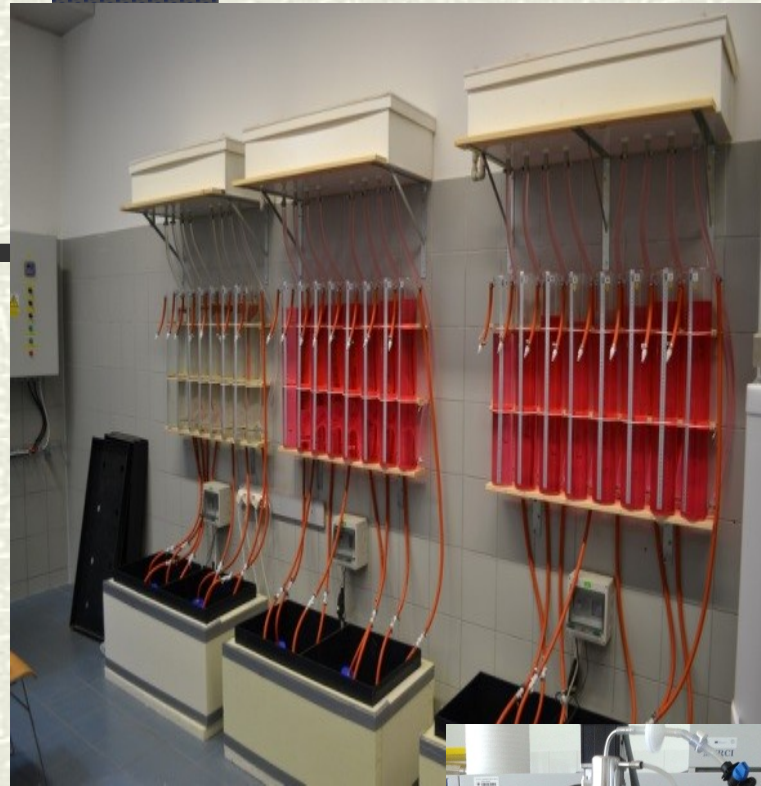
- bahenní sopky, rašeliniště, říční sedimenty
- bachor přežvýkavců
- prostředí bioplynových stanic
- anaerobní stabilizace čistírenských kalů

Methanococcus janaschii

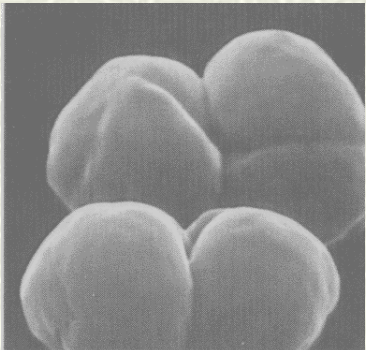

Laboratoř anaerobie

- Výzkum fyzikálních a chemických faktorů ovlivňujících průběh fermentace
- Posuzování vlivu vstupních surovin
- Hodnocení kvality vznikajícího bioplynu
- Měření objemu bioplynu, teploty, pH, mastných kyselin

Methanosarcina barkeri

Methanobacterium thermoautotrophicum

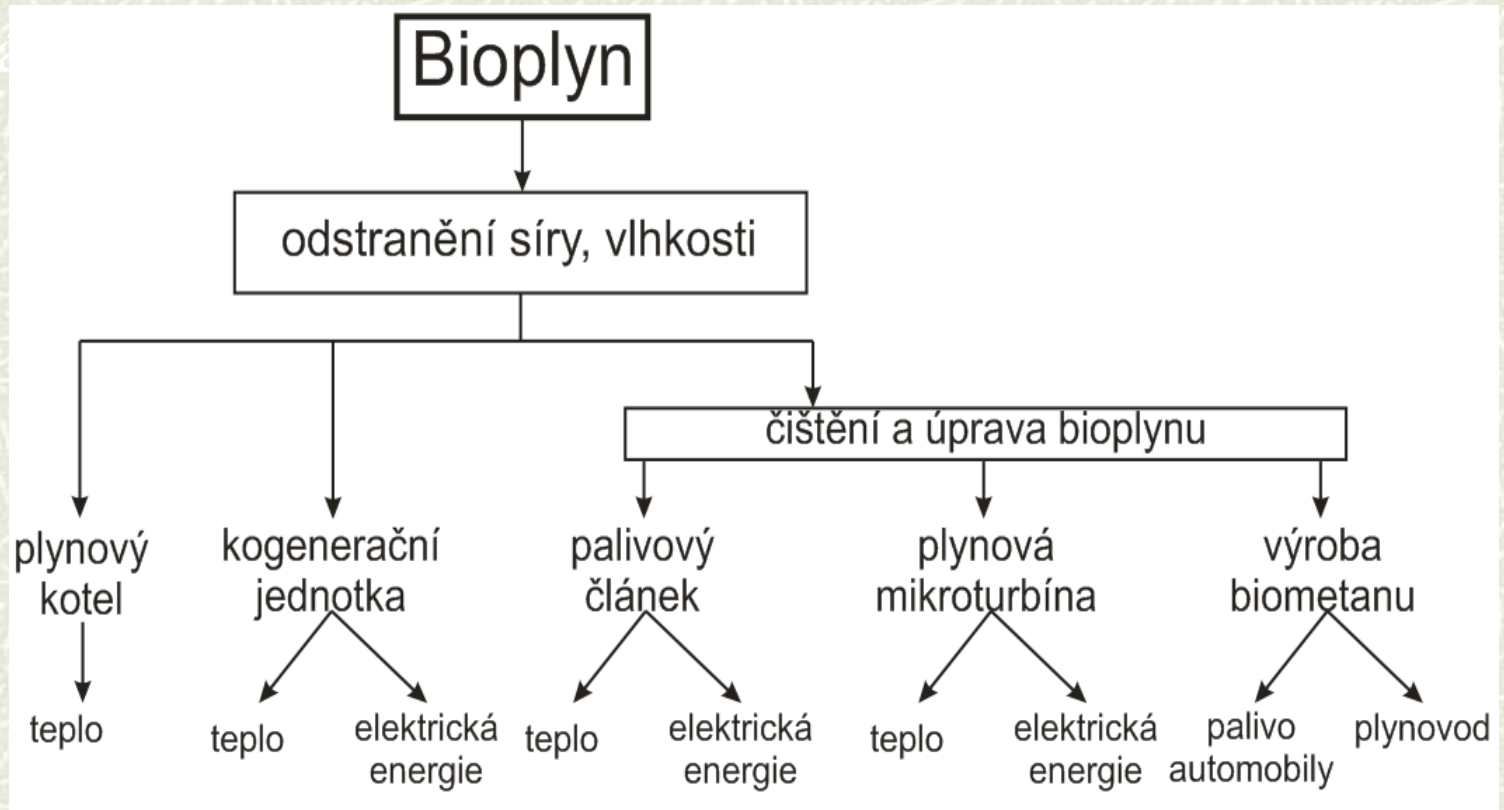
Laboratoř anaerobie

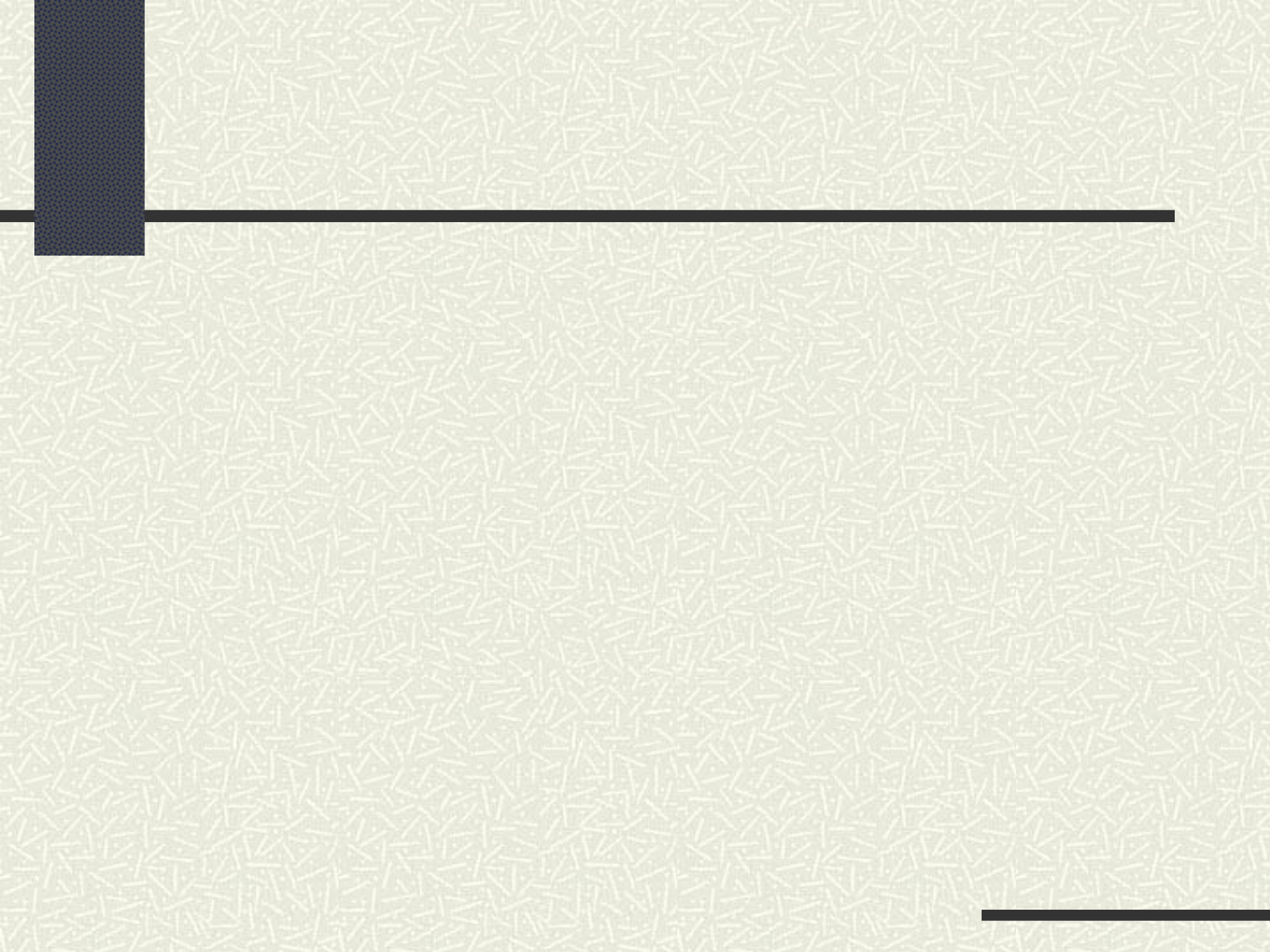

Laboratoř anaerobie

Příklad aplikace výsledků
výzkumu v praxi

Bioplynová

Laboratoř aplikované mikrobiologie

- # Stanovení přítomnosti mikrobiologických kontaminant v nápojích a v provozním řetězci při jejich výrobě a posuzování jejich schopnosti kazit výrobek
- # Stanovení vitality a viability násadních kvasnic pro výrobu piva po jejich vystavení stresu

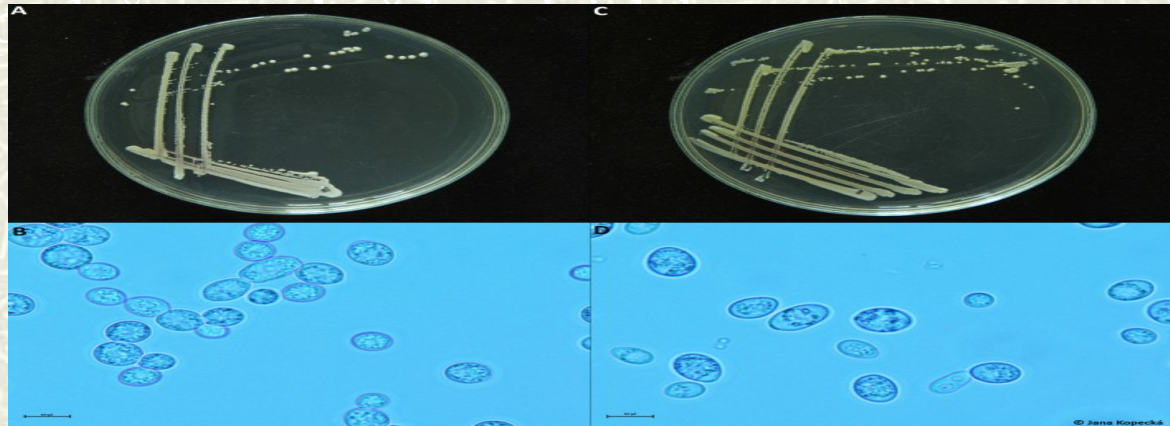
Laboratoř aplikované mikrobiologie

- * Vzhledem k hybridnímu původu technologických kvasinek je jejich charakteristika a identifikace značně obtížná
- * Rozlišení na základě biochemických reakcí či morfologických znaků je téměř nemožné → využití převážně metod molekulární biologie a odlišnosti v genomu kvasinek
- * Zabýváme se rozlišením jednotlivých kmenů pivovarských kvasinek využívaných v pivovarech v České republice s důrazem na odlišení spodně a svrchně kvasících kmenů kvasinek

šení sp

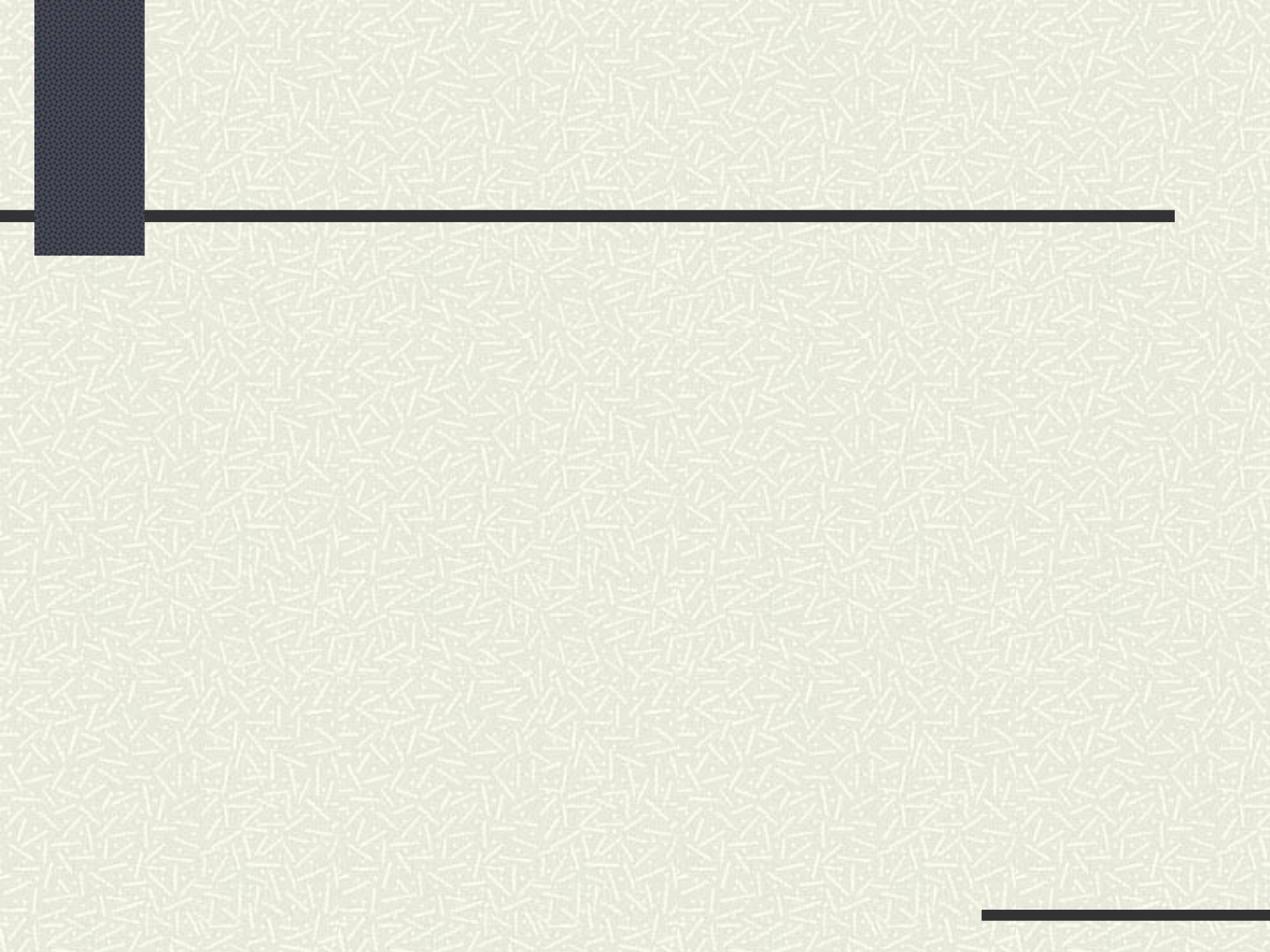
Laboratoř aplikované mikrobiologie

Vedle problematiky pivovarských kvasinek se zaměřujeme na

- # kvasinky pro vinařství
- # kvasinky pro lihovarský průmysl
- # produkci polysacharidů (např. β -glukan)
- # bakterie mléčného kvašení

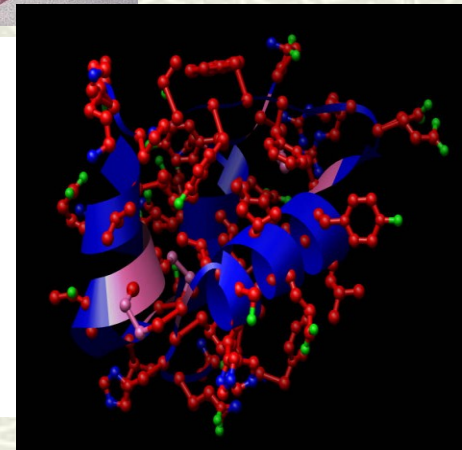
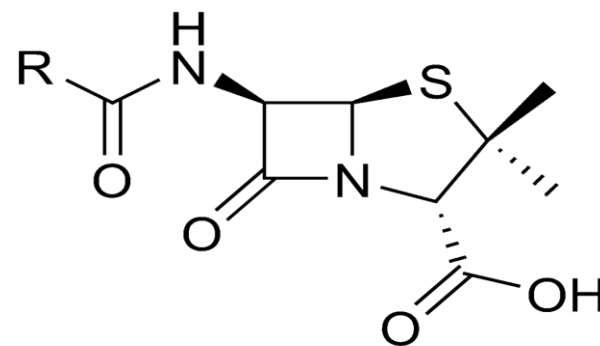
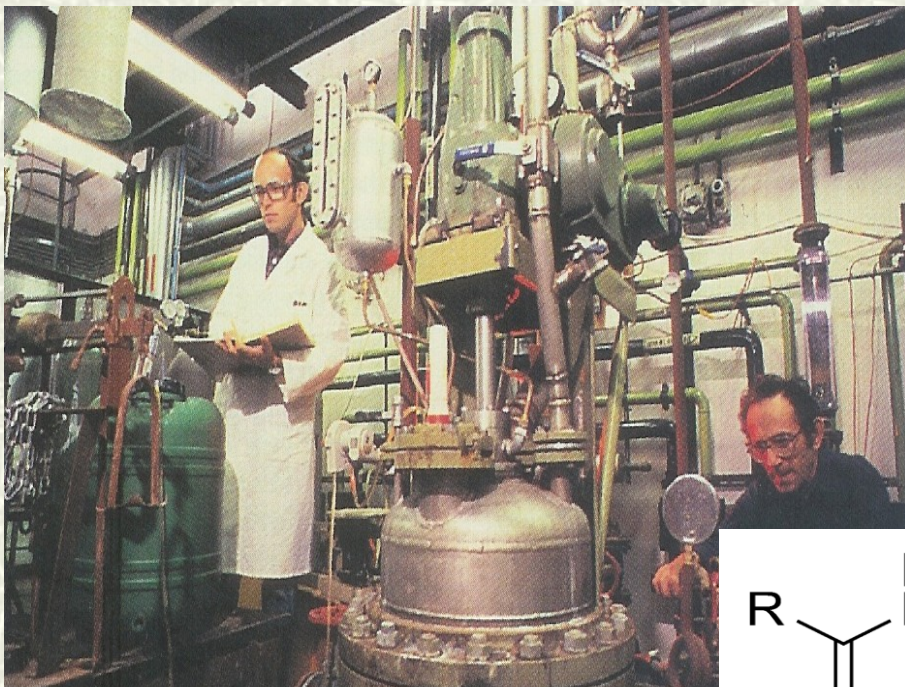

Uplatnění mikrobiologa potravinářský průmysl

Uplatnění mikrobiologa farmaceutický průmysl

Uplatnění mikrobiologa molekulární diagnostika

Uplatnění mikrobiologa vodárenství a dekontaminace

Oddělení mikrobiologie a molekulární biotechnologie

děkuji za vaši pozornost
a
těším se na shledanou v
našich laboratořích

